

(۱)

علیهم السلام

در میان روایات بحث ارزش حفظ و فهم و عمل نمودن به سخنان گهربار خداوند سبحان در قالب حدیث قدسی و کلمات زیبای مقامات معصوم تحت عنوان احادیث نبوی از حضرت رسول اکرم و روایات امامیه از دوازده وصی بر حق پیامبر علیهما السلام و فرزند معصومش حضرت صدیقه شهیده، طاهره زکّیه فاطمه زهرا ۳ جایگاه بس رفیع و بلندی داشته و دارد.

حضرت رسول خدا ۶ فرمود: «مَنْ حَفَظَ مِنْ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِمَّا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقِيهًا عَالِمًا؛^(۱) کسی که از امتم چهل حدیث از مواردی را که از دستورات دینشان نیاز دارند، حفظ نمایند. خداوند روز قیامت او را فقیهی دانشمند مبعوث می‌نماید».

آری؛ فقیه کسی است که احکام اسلام را عمیق و کامل از روی اجتهاد و استدلال می‌داند، اینان وارث و امین رسولان و انبیاء الهی هستند.

۱. بحار، ج ۲، ص ۱۰۳.

(۲)

لذا حضرت پیامبر اعظم ۶ فرمود: این مقام فقاقت و فهم، شناخت و شعور، عمل و سازندگی، روشن شدن دل‌ها به نور سخنان آن رهبران الهی، انسان را به کمالات ویژه‌ایی می‌رساند، که دیگران در روز قیامت بر آن غبطه می‌خورند.

این منزلت ما را بر آن داشت، تا در تدوین چهل گل از بوستان خاندان رسالت را پیرامون غیبت در اختیار شیفتگان طریق آن اسوه‌های بشریت به گذاریم.

امید است خداوند ما را در جهت فهم و شناخت، عمل و بیان و تبلیغ این سخنان سازنده و هدایت‌گر موفق فرماید.

در زمان حضور حضرت ختمی مرتب، اسوه کامل بشریت و انسانیت حفظ آیات و روایات جایگاه ویژه‌ایی داشت، نویسندگان وحی و احادیث دارای احترام خاصی بودند، بعد از حیات شریف آن عصاره وجود، دیگران برای رسیدن به اهداف خود و جلوگیری از روشن‌گری بیانات پیامبر اعظم :

در راستای آینده اسلام، امامت و خلافت جامعه اسلامی، شعار «حَسْبُنَا كِتَابُ اللَّهِ؛ را سردادند و جامعه را به سوی کتاب الهی اما بدون مفسر و معلم و بیان‌گر هدایت نمودند، نوشتن احادیث ممنوع گردید، و سالها این امر ادامه یافت، تا این که عمر بن عبدالعزیز در سال ۹۹ هجری قمری

(۳)

دستور کتابت و ضبط احادیث رابه تمام نقاط صادر نمود. و در زمان امامان نور حضرت علی بن محمد الباقر و جعفر بن محمد الصادق ۸ نوشتن و بیان و حفظ احادیث نبوی و امامیه، در میان مسلمین مطرح و جایگاه بسیار رفیعی پیدا نمود. لذا مسلمین دوباره جهت بهره‌مندی به احادیث روی آوردند، امروز انسان‌ها باید بیانات آنان را الگوی خویش در همه مسائل سیاسی و اجتماعی، فرهنگی و عبادی، اخلاقی و عملی قرار دهند، تا افتخار و عزت خویش را بازیابند، بویژه آن کلمات نورانی را که نبض اصلی جامعه در گرو عمل نمودن به آنهاست، چون خلافت و امامت، اتحاد و یکپارچگی جامعه اسلامی در مقابل همه کفر و استکبار جهانی در دفاع از حریم اسلام و قرآن در صف واحد «كَانَهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُورٌ؛ تا اسلام را حیات تازه بخشیده و دلها و جامعه را به نور آن احادیث روشن نمایند.

پیام‌ها:

۱. در صورتی حفظ احادیث ارزش دارد، که انسان از آن‌ها در زندگی رفتاریش بهره‌مند گردد.

۲. حفظ و توجه به سخنان معصومین باید برای خدا باشد، تا

(۴)

ارزش و تأثیر حقیقی آن در دنیا و آخرت برای انسان ظهور نماید.

۳. نیازهای انسان در حلال و حرام، مستحبات و سیره نبوی و علوی باید از طریق بیان قرآن و احادیث مرتفع گردد.

۴. حفظ احادیث؛ عذاب الهی را از انسان بر می‌دارد، و او را مشمول شفاعت نبوی نموده و با بهترین بنده‌گانش محشور می‌نماید.

(۵)

پیشگفتار غیبت:

خداوند سبحان جهت پیشگیری و درمان مریضی‌های روحی و جسمی دستورات باز دارنده‌ایی نسبت به بنده‌گانش صادر نموده است. تا انسان‌ها در بستر سلامت عقلی و روحی، انسانی و اسلامی قرار گرفته به کمالات خویش نایل گردند. بشر در زندگی اجتماعی، همراه با محبت و صفا، اتحاد و تفاهم نیاز به ترك گناهانی چون غیبت و تهمت، دروغ و نَمَای، حسادت و سرزنش دارد، اگر جامعه به این فرایند دست یابد، اعتماد و اطمینان به یکدیگر حاکم شده، روحیه تعاون و همکاری و رسیدگی به مشکلات مردم رشد می‌کند، در نتیجه، زندگی اجتماعی و خانوادگی از سلامت و محبت، اتحاد و صفا برخوردار خواهد شد.

حاج میرزا احسان زاهری کاشانی

امام جمعه احمد آباد مستوفی استان تهران

(۶)

۱. معنای غیبت:

حضرت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به اصحاب فرمودند: «هَلْ تَدْرُونَ مَا الْعَيْبَةُ؟ قَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولَهُ أَعْلَمُ. قَالَ: ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يُكْرَهُ. قِيلَ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَابْتَهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ»^(۱)؛ آیا می‌دانید غیبت چیست؟ اصحاب گفتند: خدا و رسولش داناترند.

حضرت فرمود: غیبت آن است که درباره برادر مسلمانان چیزی را به گویی که خوشش نیاید. شخصی عرض کرد: آیا این طور است، که اگر باشد، آن چه را درباره برادرم می‌گویم؟ حضرت فرمود: اگر آن چه را می‌گویی در او باشد. غیبت کرده‌ای، و اگر نباشد بهتان زده‌ای.»

پیام‌ها:

۱. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۲۲۲.

(۷)

۱. باید سخنانی را که موجب ناراحتی افراد می‌شود، ترك نمود.

۲. ملاک‌های حق و باطل را از زبان معصوم بشنویم.

۳. غیبت؛ سخن یا فعل، کار و اسراری که از دیگران مخفی است و صاحبش از اظهار آن راضی نیست.

۴. سخن و مطلبی که واقعیت نداشته، تهمت نامیده می‌شود و گناهش بالاتر است.

(۸)

۲. گسترش زشتی‌ها:

ابن ابی عمیر از حضرت امام صادق علیه‌السلام نقل نموده که حضرت فرمود: «مَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا رَأَى عَيْنَاهُ وَ سَمِعَتْهُ أُذُنَاهُ فَهُوَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»^(۱)؛ هر کس درباره مؤمنی، آن چه را با دو چشمش دیده و با دو گوشش شنیده به گوید، پس او از جمله کسانی است که خدای عزیز و بزرگ درباره‌اش فرمود: آنان که دوست دارند درباره مؤمن‌ها کار زشتی را پخش نمایند، برای آن‌ها عذاب دردناکی است».

پیام‌ها:

۱. انسان باید به چشم و گوش خود اعتماد کند، زیرا بسیاری از نقل‌ها دروغ است.

۱. محجة‌البيضاء، ج ۵، ص ۲۵۵.

(۹)

۲. همه آن چه نقل می‌شود، واقعیت و حقیقت ندارد.

۳. انسان مؤمن و مسلمان باید گناهان را ظاهر و گسترش ندهد.

۴. زشتی گناهان باید از میان نرود، زیرا گناه عادی شده و منکر معروف می‌گردد.

۵. هر چه راست و درست بود، نباید برای دیگران بیان نمود.

(۱۰)

۳. بزرگی گناه:

حضرت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم برای اباندر غفاری سفارش می‌نماید: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِيَّاكَ وَ الْغَيْبَةَ فَإِنَّ الْغَيْبَةَ أَشَدُّ مِنَ الزَّنَا قُلْتُ وَ لِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّ الرَّجُلَ يَزْنِي فَيَتُوبُ إِلَى اللَّهِ فَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ الْغَيْبَةُ لَا تُغْفَرُ حَتَّى يَغْفِرَهَا صَاحِبُهَا»^(۱)؛ غیبت از ارتباط نامشروع بدتر است، چه بسا مردی مرتکب آن عمل می‌شود، سپس به محضر خدا توبه می‌کند، و خدا هم توبه او را می‌پذیرد. ولی گناه غیبت آمرزیده نمی‌شود تا وقتی که غیبت شونده او را ببخشد».

پیام :

۱. گناهان از جهت شدت و ضعف، بزرگی و کوچکی دارای

۱. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۱۱۸.

(۱۱)

مراتبی هستند.

۲. گناهان دو قسم است. اول: حق الناس؛ گناهی که حقوق مردم در آن ضایع می‌شود تا آن‌ها راضی نشوند، توبه پذیرفته نمی‌شود.

دوم: حق الله؛ گناهی که حقوق خداوند از میان می‌رود، و با توبه خداوند آن را می‌آمرزد.

۳. در دادگاه خداوند حقوق بندگان مراعات می‌گردد، جهت منافع دیگران دخالت یا پارتی بازی نمی‌شود.

۴. تعامل گناهان در دادگاه الهی برای رسیدن افراد به حق قشان به وسیله خداوند و صاحبان حق صورت می‌گیرد.

(۱۲)

۴. غیبت مانع قبولی:

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: «مَنْ اغْتَابَ مُسْلِمًا أَوْ مُسْلِمَةً لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ تَعَالَى صَلَاتَهُ وَلَا صِيَامَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَ لَيْلَةً إِلَّا أَنْ يَغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ»^(۱)؛ هر کس مرد یا زن مسلمانی را غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه‌اش را نمی‌پذیرد. مگر این که غیبت شونده او را به بخشد.

پیام‌ها:

۱. وجود گناهان همیشه حجاب و مانع قبولی واجبات و مستحبات می‌باشند.
۲. تا زمانی که آثار گناه در اندیشه و روح انسان باقی است، کمالات مؤثر نمی‌شود.
۳. چنان چه آب و غذا و دارو تا مدتی اثرهای مثبت و منفی او در روح و جسم باقی است. گناهان هم این گونه اثراتش از

۱. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۲۵۸.

(۱۳)

جهات تخریبی ماندگار است.

۵. آغاز جدایی‌ها:

حضرت رسول اعظم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: «مَنْ اغْتَابَ مُؤْمِنًا بِمَا فِيهِ لَمْ يَجْمَعْ اللَّهُ بَيْنَهُمَا فِي الْجَنَّةِ أَبَدًا وَ مَنْ اغْتَابَ مُؤْمِنًا بِمَا لَيْسَ فِيهِ فَقَدْ انْقَطَعَتِ الْعِصْمَةُ بَيْنَهُمَا وَ كَانَ الْمُغْتَابُ فِي النَّارِ خَالِدًا فِيهَا وَ بئس المصير»^(۱)؛ هر کس مؤمنی را با آن اوصافی که در او هست، غیبت کند، خداوند آن دو را در بهشت هرگز جمع نمی‌کند؛ و هر کس مؤمنی را به آن چه در او نیست، غیبت کند، همانا پاکی و اعتماد بین آن دو قطع می‌شود و غیبت کننده برای همیشه در آتش می‌باشد و بد جایگاهی است.

پیام‌ها:

۱. در آخرت بین افراد خوب و بد جدایی است.

۱. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۲.

(۱۴)

۲. با گناه کاران جمع نشویم، که شریک در گناه آن‌ها می‌گردیم.
۳. گناهان؛ غیبت و تهمت، اتحاد مسلمان‌ها، اعتماد و ارتباط آن‌ها را نابود کرده، جامعه و مردم را متفرق می‌نماید.

(۱۵)

۶. حرکت به سوی جهنم:

حضرت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله وسلم در آخرین خطبه اش در مدینه فرمود: «مَنْ مَشَى فِي غَيْبَةِ أَخِيهِ وَ كَشَفَ عَوْرَتَهُ كَانَتْ أَوَّلُ خُطْوَةٍ خَطَاَهَا وَضَعَهَا فِي جَهَنَّمَ وَ كَشَفَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ (۱)؛ هر کس قدمی را در راه غیبت برادر مسلمان خویش بردارد و راز او را فاش سازد، اولین قدمی را که بر می‌دارد، او را در جهنم قرار می‌دهد و خداوند عیب‌های او را در حضور مردم آشکار می‌نماید».

پیام‌ها:

۱. غیبت کننده روز قیامت در حضور مردم رسوا می‌شود.

۲. هر کس تلاش کند برای انجام گناه، هر نفس و قدم و اندیشه در آن مسیر، انسان را به عذاب الهی و مجازات نزدیکتر می‌نماید.

۱. محجة البیضاء، ج ۵، ص ۲۵۴.

(۱۶)

۳. غیبت پرده‌های عصمت و حیا را کنار می‌زند.

(۱۷)

۷. نابود کننده خوبی‌ها:

حضرت امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «الْغَيْبَةُ حَرَامٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ إِنَّهَا لَتَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ (۱)؛ غیبت کردن بر هر مسلمانی حرام است و همانا غیبت می‌خورد (می‌سوزاند)، کارهای ثواب را، همان گونه که آتش هیزم را می‌خورد».

پیام‌ها:

۱. حکم تکلیفی غیبت که حرمت است، بر عموم مسلمین می‌باشد.

۲. غیبت گویا شعله آتشی است که خوبی‌ها را می‌سوزاند.

۳. انجام خوبی‌ها آسان است، اما نگه داری و حفظ آن‌ها از آتش گناهان بسیار مشکل‌تر می‌باشد.

۵. چنان چه آتش در يك لحظه همه خانه را می‌سوزاند،

۱. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۱۱۷ و ۱۱۸.

(۱۸)

گاهی يك گناه پرونده چندین ساله خوبی‌ها را نابود می‌کند.

(۱۹)

۸. قدرت ویرانگری غیبت:

حضرت امیر المؤمنین علیه السلام می‌فرماید: «مَا عُمِرَ مَجْلِسٌ بِالْغَيْبَةِ إِلَّا خَرِبَ مِنَ الدِّينِ فَزَّ هُوَ أَسْمَاعَكُمْ مِنْ اسْتِمَاعِ الْغَيْبَةِ فَإِنَّ الْقَائِلَ وَ الْمُسْتَمِعَ لَهَا شَرِيكَانِ فِي الْأَنْثَمِ (۱)؛ مجلسی به غیبت گرم و پر رونق نمی‌شود، مگر آن

که در آن مجلس دین و مذهب نابود می‌گردد پس گوشه‌های‌تان را از شنیدن غیبت پاک نمایید، همانا گوینده و گوش کننده غیبت شریک در گناه هستند».

پیام‌ها:

۱. غیبت دین را تخریب می‌نماید.
۲. افراد در مجلس غیبت، شریک در گناه هستند.
۳. انسان باید اعضای بدن را که خداوند به او داده است به گناهان آلوده ننماید.

۱. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۲۵۹.

(۲۰)

۴. نعمت‌های الهی را باید پاکیزه و در جهت اهداف خداوند نگه داری نماییم.

(۲۱)

۹. آثار غیبت در قبر و قیامت:

حضرت پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِي بِي عَلَى قَوْمٍ يَخْمِسُونَ وُجُوهُهُمْ بِأُظْفَارِهِمْ فَقُلْتُ يَا جَبْرَيْلُ مَنْ هَؤُلَاءِ فَقَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَغْتَابُونَ النَّاسَ وَيَقْعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ^(۱)؛ در شب معراج مرا از کنار گروهی عبور دادند که با ناخن‌های خود چهره‌شان را می‌خراشیدند. از جبرئیل پرسیدم: این‌ها چه کسانی هستند؟ گفت: این‌ها کسانی هستند که غیبت مردم را می‌کنند و در مسیر آبروی آنان می‌نشینند». و آبروی مردم را می‌برند.

حضرت رسول اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «إِنَّ عَذَابَ الْقَبْرِ مِنَ النَّمِيمَةِ وَالْغَيْبَةِ وَالْكَذِبِ^(۲)؛ علت عذاب قبر از سخن‌چینی و غیبت و دروغ‌گویی است».

۱. کشف الریبه، ص ۵۳.

۲. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۱۲۱.

(۲۲)

پیام‌ها:

۱. هر جا که شخصیت انسان‌ها مطرح می‌شود، غیبت کننده‌گان آن را مورد ارزیابی قرار می‌دهند.
۲. گویا غیبت کننده با این گناه چهره ظاهری و واقعی خود را خدشه دار می‌نماید.
۳. گفتار و رفتار هر انسانی موجب عذاب او می‌گردد.
۴. خواستند، آبروی دیگران را بریزند، اکنون آبروی خود را می‌برند.
۵. انسان باید در خانه وحشت و تاریک و تنهای قبر، برای خود انیس و مونس، پاداش و سرور فراهم نماید.

۶. آثار گناهان در عالم برزخ به صورت عذاب جلوه‌گر می‌شود.

۷. یکی از راه‌های پیشگیری از عذاب قبر، کنترل زبان و هدایت آن به سوی رضایت خداوندی است.

۸. زبان کلید بسیاری از بدی‌ها و گناهان می‌باشد.

(۲۳)

۱۰. ارزش ترك غیبت:

حضرت پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «تَرْكُ الْغَيْبَةِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ عَشْرَةِ آلَافِ رُكْعَةٍ تَطُوعًا»^(۱)؛ ترك غیبت نزد خداوند متعال از ده هزار رکعت نماز که از روی شوق و رغبت خوانده شود، بهتر و دلپذیرتر است.

پیام‌ها:

۱. پیشگیری بهتر از درمان است. کسانی که نهی از منکر می‌نمایند و یا با نفس خویش مبارزه کرده، با عقل و ایمان، زبان را کنترل می‌کنند، گویا هزارها رکعت نماز خوانده‌اند.

۲. یکی از عبادت‌های ارزشی از جهت کیفیت و کمیت، ترك گناهانی چون غیبت است، مبارزه با نفس و جهاد اکبر است.

۳. همیشه زودن آفت‌ها و ریشه کن نمودن میکروب‌ها، بستر سلامت انسان را از جهت مادی و معنوی تأمین می‌نماید.

۱. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۱۱۷.

(۲۴)

۱۱. گوش دهنده غیبت:

حضرت امام علی علیه‌السلام از حضرت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نقل می‌نماید که فرمود: «السَّمْعُ لِلْغَيْبَةِ أَحَدُ الْمُعْتَابِينَ»^(۱)؛ شنونده غیبت یکی از غیبت‌کنندگان است.

پیام‌ها:

۱. شنونده و بیننده گناه، چون مرتکب شونده گناه می‌باشد.

۲. سکوت و بی تفاوتی در مقابل گناه، جرم محسوب می‌شود.

۳. در مجلس گناه حاضر شدن و ماندن بدون اعتراض و امر به معروف و نهی از منکر، گناهی بزرگ می‌باشد.

۴. آثار سکوت عمومی در مقابل گناه؛ از میان رفتن زشتی گناه و نزول عذاب برای عموم می‌باشد.

۱. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۷۹.

(۲۵)

۱۲. آثار اعتقادی غیبت:

حضرت امام صادق علیه السلام فرمود: «**الْغَيْبَةُ كُفْرٌ وَ الْمُسْتَمْعُ لَهَا وَ الرَّاضِي بِهَا مُشْرِكٌ قُلْتُ فَإِنْ قَالَ مَا لَيْسَ فِيهِ فَقَالَ ذَلِكَ بُهْتَانٌ^(۱)**؛ غیبت کردن نوعی کفر است و گوش کننده آن و کسی که رضایت به آن دارد، نوعی شرک و رزیدن می‌باشد. عرض کردم، اگر چه به گوید، آن چه را که در او نیست، پس حضرت فرمود: آن نوعی تهمت زدن می‌باشد».

پیام‌ها:

۱. غیبت گناهی است، که انسان مسلمان را به سوی کفر و شرک می‌کشاند.

۲. غیبت اعتقاد توحیدی را تخریب می‌نماید.

۳. انسان باید در مقابل گناه ساکت و راضی به آن نباشد.

۴. مسلمان‌ها باید برای حفظ حرمت‌ها، در مقابل گناهان

۱. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۱۳۳.

(۲۶)

اعتراض نمایند.

۵. گفتن آن چه نبوده و نسبت دروغ داده شده، تهمت می‌باشد، که از غیبت بدتر است.

(۲۷)

۱۳. وظیفه شنونده غیبت:

ابوذر غفاری (که رحمت خدا بر او باد) از حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نقل می‌کند که فرمود: «**يَا أَبَا ذَرٍّ مَنْ دَبَّ عَنْ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ الْغَيْبَةَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُعْتِقَهُ مِنَ النَّارِ؛** ای ابوذر! کسی که از برادر مؤمنش غیبت را دفع کند بر خداوند حق است که او را از آتش آزاد می‌کند».

حضرت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله وسلم در ادامه فرمود: «**يَا أَبَا ذَرٍّ مَنْ اغْتَيْبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنِ وَ هُوَ يَسْتَطِيعُ نَصْرَهُ فَتَصْرَهُ نَصْرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ إِنْ خَدَلَهُ وَ هُوَ يَسْتَطِيعُ نَصْرَهُ خَدَلَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ^(۱)**؛ ای ابوذر! کسی که نزد او از برادر مؤمنش غیبت شود، در حالی که به تواند آن برادر غیبت شونده را

۱. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۸.

(۲۸)

یاری کند، پس باید او را کمک نماید، خداوند عزیز و بزرگ در دنیا و آخرت او را یاری نماید؛ و اگر برادر مؤمنش را ذلیل و خوار نماید در حالی که می‌توانسته او را یاری کند، خداوند او را در دنیا و آخرت خوار و زبون سازد».

پیام‌ها:

۱. خداوند سبحان مدافع و ولی مؤمنین است.

قرآن: اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا؛ خداوند یاور مؤمن هاست.»

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا؛ همانا خداوند از مؤمنین دفاع می‌کند.» پس هر کس مؤمن‌ها را یاری نموده، از حقوق آن‌ها دفاع نماید، خداوند در دنیا و آخرت آن‌ها را پاسخ می‌دهد.

۲. مسلمان‌ها وظیفه دارند چون خداوند در تمام صحنه‌ها از حقوق یکدیگر دفاع نمایند.

(۲۹)

۳. آزادی انسان از عذاب قهر الهی، در گرو دفاع از آبروی مسلمان‌ها است.

(۳۰)

۱۴. دفاع از شخصیت مؤمن:

حضرت امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید: «مَنْ تَطَوَّلَ عَلَى أَخِيهِ فِي غَيْبَةٍ سَمِعَهَا فِيهِ فِي مَجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشَّرِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَإِنْ هُوَ لَمْ يَرُدَّهَا وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى رَدِّهَا كَانَ عَلَيْهِ كَوْزٌ مِنْ اغْتَابِهِ سَبْعِينَ مَرَّةً^(۱)؛ هر کس بر برادر مسلمانش در مورد غیبتی که در مجلسی درباره او شنیده، منت نهد و کمک نکند، پس غیبت را از او رد نماید، خداوند هزار درب از بدی‌ها را در دنیا و آخرت از او بر می‌گرداند؛ ولی اگر با وجود داشتن قدرت بر رد نمودن، آن را رد نکند، هفتاد برابر همان گناه غیبت کننده، بر او نوشته می‌شود.»

حضرت رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «مَنْ رَدَّ عَن

۱. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۰.

(۳۱)

عَرَضَ أَخِيهِ بِالْغَيْبِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَرُدَّ عَنْ عَرَضِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۱)؛ هر کس در غیاب برادر خویش از آبروی او دفاع کند، بر خداوند است که در روز قیامت از آبروی او دفاع نماید.»

پیام‌ها:

۱. خداوند از آبروی مسلمان‌ها دفاع می‌کند.

۲. عزت و آبروی مسلمان‌ها، اعتماد عمومی را بالا می‌برد.

۳. ترک غیبت، در واقع ستار العیوب بودن است که از اسماء خداوندی است. همه عیب‌ها را باید پوشش داد، تا خدایی شد.

۱. محجة‌البیضاء، ج ۵، ص ۲۶۱.

(۳۲)

۱۵. آثار غیبت:

حضرت پیامبر اعظم می‌فرماید: «مَنْ اغْتَابَ امْرَأً مُسْلِمًا بَطَلَ صَوْمُهُ وَ نَقَضَ وُضُوئُهُ وَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفُوحُ مِنْ فِيهِ رَائِحَةٌ أَنْتُنُّ مِنَ الْجِيْفَةِ يَتَأَذَى بِهِ أَهْلُ الْمَوْقِفِ وَ إِنْ مَاتَ قَبْلَ أَنْ يَتُوبَ مَاتَ مُسْتَحِلًّا لِمَا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ؛^(۱) کسی که مرد مسلمانی

را غیبت نماید، روزه‌اش باطل می‌شود و وضوی او از بین می‌رود و روز قیامت می‌آید، در حالی که از دهانش بدتر از بوی مردار منتشر می‌گردد، اهل ایستگاه قیامت به وسیله آن اذیت می‌شوند و اگر قبل از توبه نمودن به میرد. در حالی مرده است که آن چه را خداوند حرام نموده، حلال دانسته است».

۱. وسایل ج ۸ ص ۵۹۹

(۳۳)

۱۶. کیفیت جبران حقوق:

حضرت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ فِي قَبْلِهِ مَظْلَمَةٌ فِي عِرْضٍ أَوْ مَالٍ فَلْيَتَحَلَّلْهَا مِنْهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمَ لَيْسَ هُنَاكَ دِينَارٌ وَ لَا دِرْهَمٌ يُوعَدُ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِهِ صَاحِبِهِ فَرَزِدَتْ عَلَى سَيِّئَاتِهِ^(۱)؛ هرکس بر گردن او، برای برادر دینی‌اش ستمی در آبرو و اموال باشد، باید پیش از آن که روزی فرا رسد که در آن خانه درهمی هست و نه دیناری، حلالیت از او به طلبد؛ و گرنه حسناش گرفته می‌شود؛ و اگر او خوبی‌هایی نداشته باشد، از بدی‌های غیبت شونده گرفته می‌شود و بر بدی‌های غیبت کننده، افزوده می‌گردد».

پیام‌ها:

۱. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۲۴۳.

(۳۴)

۱. انسان باید در دنیا خودش را از دیون آزاد نماید.

۲. غیبت کننده در قیامت، حقوق دیگران را باید با خوبی‌های خودش یا گرفتن بدی‌های آنان جبران کند.

۳. با ترك غیبت‌ها، دنیا و آخرت‌مان را آباد و آرام نماییم.

(۳۵)

۱۷. غیبت کننده و بهشت و جهنم:

خداوند سبحان به حضرت موسی علیه‌السلام وحی نمود؛ الْمُعْتَابُ هُوَ آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِنْ تَابَ وَ إِنْ لَمْ يَتُوبْ فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ؛ غیبت کننده اگر توبه کند، آخرین فردی است که به بهشت وارد می‌شود و اگر توبه نکند، پس او اولین کسی است که وارد آتش می‌گردد».

زیرا خداوند در قرآن می‌فرماید: «أَيُّبُ أَحَدِكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ^(۱)؛ آیا یکی از شماها دوست دارد، گوشت برادرش را در حالی که مرده است به خورد، پس شما این کار را ناخوشایند می‌دانید».

پیام‌ها:

۱. ورود گنه کار به بهشت وابسته به توبه صحیح و مورد قبول

(۳۶)

می‌باشد.

۲. راستی غیبت! چقدر انسان را از هویت اصلی خویش خارج نموده، که جسم برادر مرده‌اش را می‌خورد و به جهنم می‌رود.

۳. غیبت نمودن دیگران، انسان مسلمان را از صف اول جهنمی‌ها قرار می‌دهد.

(۳۷)

۱۸. موارد غیبت:

حضرت امام صادق علیه‌السلام فرمود: «وَجُوهُ الْغَيْبَةِ تَقَعُ بِذِكْرِ عَيْبٍ فِي الْخَلْقِ وَالْخُلُقِ وَالْعَقْلِ وَالْفِعْلِ وَالْمُعَامَلَةِ وَالْمَذْهَبِ وَالْجَهْلِ وَأَشْبَاهِهِ^(۱)؛ موارد غیبت با یادآوری عیب‌های افراد در ظاهر آفرینش و روش‌های اخلاقی و اندیشه‌ها و افکار و کارهای رفتاری و کسب و تجارت‌ها و مذهب دینی و نادانی‌ها و شبیه موارد ذکر شده واقع می‌شود».

پیام‌ها:

۱. هشت مورد از جاهایی که غیبت کننده با آن‌ها گناه را شروع می‌نماید.

۲. بیشتر غیبت‌ها خارج از هشت مورد نیست، اگر چه مواردی شبیه آنها هم وجود دارد.

۳. انسان باید سخنانی که موجب ناراحتی و دل سردی

(۳۸)

دیگران می‌شود ترک نماید.

۴. ضررهای اعتقادی، معنوی و مادی غیبت را، غیبت کننده ضامن است. زیرا بیان عیب‌ها، ارزش‌ها را پایین می‌آورد.

(۳۹)

۱۹. انواع غیبت:

حضرت امام صادق صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمود:

وَأَصْلُ الْغَيْبَةِ يَتَنَوَّعُ بِعَشْرَةِ أَنْوَاعٍ شِفَاءُ غَيْظٍ وَمَسَاعِدَةٌ قَوْمٍ وَتُهْمَةٌ وَتَصْدِيقٌ خَبْرٍ بِلا كَشْفِهِ وَ سُوءِ ظَنٍّ وَ حَسَدٍ وَ سُخْرِيَّةٍ وَ تَعَجُّبٍ وَ تَبْرُمٍ وَ تَزْيِينٍ^(۱)؛ غیبت‌ها به ده مورد متنوع می‌گردد. (در واقع چرا غیبت می‌کنند؟) برای شفای خشم و باری گروهی و تهمت زدن و بدون تحقیق خبری را تأیید نمودن و بدبینی و حسادت ورزیدن و مسخره کردن و خودپسندی و به ستوه آمدن و خوب جلوه دادن». هر يك از موارد ده گانه نیاز به توضیح دارد.

پیام‌ها:

۱. غیبت را وسیله آرامش و شفای خشم و غضب قرار می‌دهند و بعد می‌گویند، دلم را خالی کردم، راحت شدم.

(۴۰)

۲. برای شادی عدهایی، دیگران را تحقیر و بی آبرو نمودن و خود را به گناه و جهنم کشاندن.

۳. عینک بدبینی موجب غیبت دیگران می‌شود.

۴. حسودی نمودن و خود را بر دیگران ترجیح دادن عامل غیبت است.

۵. همیشه هر سخن و کاری اهدافی را دنبال می‌نماید.

(۴۱)

۲۰. راه درمان غیبت :

حضرت امام صادق علیه السلام می‌فرماید: **فَإِنْ أَرَدْتَ السَّلَامَةَ فَادْكُرِ الْخَالِقَ لَا الْمَخْلُوقَ فَيَصِيرَ لَكَ مَكَانَ الْغَيْبَةِ عِبْرَةً وَ مَكَانَ الْأَثْمِ ثَوَاباً^(۱)**؛ اگر سلامتی را اراده نمایی، پس آفریننده را یاد کن، نه آفریده شده را (با غیبت یا غیر آن)، پس به جای غیبت برای شما پندی است، و به جای گناه برای شما ثوابی است».

پیام‌ها:

۱. یاد خداوند انسان را به امنیت و سلامت دنیا و آخرت می‌رساند.

۲. پیشگیری؛ یاد خداوند انسان را از بدی‌ها حفظ و به کمالات می‌رساند.

۳. درمان؛ یاد خداوند بدی‌های انسان را محو و تبدیل به

(۴۲)

کمالات می‌کند.

(۴۳)

۲۱. توبه از غیبت:

از حضرت امام صادق علیه السلام نقل شده که از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم درباره کفار غیبت سؤال شد. حضرت فرمود: **«لَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِمَنْ اغْتَابَهُ كَلِمًا دَكَرْتَهُ^(۱)**؛ کسی را که غیبت را نمودی، هر وقت به یادش افتادی، از خداوند برای او طلب مغفرت نما».

حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: **«كَفَّارَةُ الْإِغْتِيَابِ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنْ اغْتَابَهُ^(۲)**؛ کفار غیبت؛ آن است که برای کسی که غیبت او را کردی، طلب مغفرت کنی».

حضرت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: **«كَفَّارَةُ مَنْ اغْتَابَتْ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنْ اغْتَابَهُ^(۳)**؛ کفار غیبت کردی؛ آن است که؛ طلب مغفرت کنی برای کسی که غیبت او را کردی».

۱. مرآة العقول، ج ۱۰، ص ۴۳۱.

۲. میزان الحکمه، ش ۱۵۲۴۴.

۳. میزان الحکمه، ش ۱۵۲۴۵.

(۴۴)

حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: «إِذَا اغْتَابَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيَسْتَغْفِرِ اللَّهَ فَإِنَّهَا كَفَّارَةٌ لَهُ»^(۱)؛ زمانی که یکی از شما برادرش را غیبت نمود، باید خدا را استغفار نماید، همانا آن عمل کفاره‌ایی برای اوست».

حضرت امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «فَإِنْ اغْتَابَتْ فَبَلَغَ الْمُعْتَابَ فَاسْتَحِلَّ مِنْهُ فَإِنْ لَمْ تَبْلُغْهُ وَ لَمْ تَلْحَقْهُ فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ لَهُ»^(۲)؛ اگر غیبت کسی را کردی که به گوشش رسید، از او حلالیت به خواه، اگر به گوشش نرساندی و او را متوجه نکردی (که غیبت او را نموده‌ای)، پس از خداوند برای او طلب آمرزش کن».

پیام‌ها:

۱. جهت توبه نمودن، بیان غیبت برای غیبت شونده لازم نیست.

۱. میزان الحکمه، ش ۱۵۲۴۶.

۲. مصباح الشریعة، ص ۲۰۵.

(۴۵)

۲. استغفار؛ موجب کفاره گناهان و رشد برای خود و دیگران می‌باشد.

۳. توبه و استغفار کمبودها را جبران نموده و راه را برای رسیدن به کمالات باز می‌نماید.

(۴۶)

۲۲. غذای جهنم:

حضرت امیر المؤمنین علیه السلام می‌فرماید: «اجْتَنِبِ الْغَيْبَةَ فَإِنَّهَا إِدَامُ كِلَابِ النَّارِ»^(۱)؛ از غیبت کردن دوری نما، به درستی که آن خورشت سگ‌های جهنم است».

«الْغَيْبَةُ قَوْلُ كِلَابِ النَّارِ»^(۲)؛ غیبت کردن غذای سگ‌های جهنم است».

پیام‌ها:

۱. غیبت انسان را در جهات مختلف از جمله، مکان و تغذیه خارج می‌نماید.

۲. غیبت انسان را از جهت شخصیت نزد میزبان به جایگاه سگ‌های جهنم می‌رساند.

۳. زمانی که انسان بدی را انتخاب نمود، در نتیجه ثمرات بدی به او تقدیم می‌شود.

(۴۷)

۲۳. غیبت و خروج از ایمان:

حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «**الْغَيْبَةُ آيَةُ الْمُنَافِقِ**»^(۱)؛ غیبت کردن نشانه منافق است.

پیام‌ها:

۱. غیبت، انسان را از ایمان به سوی نفاق می‌برد. چون در پیش رو و پشت سر دو گانگی وجود دارد.
۲. غیبت انسان را از آثار ایمان محروم و او را مستحق آثار دنیایی و آخرتی آن گناه بزرگ می‌نماید.

(۴۸)

۲۴. بدترین دروغ‌ها:

حضرت امام علی علیه السلام فرمود: «**الْغَيْبَةُ شَرُّ الْإِفْكَ**»^(۱)؛ غیبت بدترین دروغ‌ها است.

پیام‌ها:

۱. غیبت مجموعه‌ای از گناهان و رذایل می‌باشد، زیرا انسان را دروغ گو، منافق، ملعون، فاسق، ستمگر، بی حیا، مورد خشم خدا و مردم، زشت منظر و... می‌نماید.
۲. دروغ گفتن، یکی از علایم منافقین است.

(۴۹)

۲۵. تلاش بی منطق:

حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «**الْغَيْبَةُ جُهْدُ الْعَاجِزِ**»^(۱)؛ غیبت نمودن تلاش ناتوان‌ها است.

پیام‌ها:

۱. انسان توانا در پیش روی سخن می‌گوید و در پشت سر صحبتی نمی‌کند.
۲. مؤمن باید چون آینه، بدون سر و صدا، عیب و واقع را به انسان نشان دهد.
۳. ترس و ناتوانی، موجب غیبت می‌شود.

۲۶. مدیریت عقل:

حضرت امام علی علیه السلام فرمود: «الْعَاقِلُ مَنْ صَانَ لِسَانَهُ عَنِ الْغَيْبَةِ^(۱)؛ عاقل کسی است که زبانش از غیبت کردن محفوظ می‌باشد».

پیام‌ها:

۱. غیبت نوعی دیوانگی است.
۲. همیشه غیبت یکی از صفات پست انسانی است.
۳. حکم عقل غیبت را زشت شمرده و محکوم می‌نماید.
۴. هر چه کارهای انسان با نظارت عقل و شرع باشد، او از رشد و کمال بیشتری برخوردار است.

۲۷. دوری از رحمت خداوند:

حضرت امام کاظم علیه السلام فرمود: «مَلْعُونٌ مَنِ اغْتَابَ آخَاهُ^(۱)؛ از رحمت الهی دور است، کسی که برادرش را غیبت می‌نماید».

پیام‌ها:

۱. انسان‌ها با غیبت نمودن، چون شیطان، مورد لعنت قرار می‌گیرند.
۲. غیبت عملی شیطانی است.
۳. غیبت نمودن، انسان را از رحمت الهی و عنایات ربّانی دور می‌نماید.

۲۸. خشم الهی:

حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «أَبْغَضُ الْخَلَائِقِ إِلَى اللَّهِ الْمُغْتَابُ^(۱)؛ خشم‌گین‌ترین آفریده‌های به محضر خداوند غیبت کننده است».

پیام‌ها:

۱. غیبت کننده مورد غضب خداوندی است که خالق انسان هاست.

۲. انسان‌ها که محبوبیت را دوست دارند، پس چرا با گناهان، خود را مطرود و ملعون حاکم و مالک خود می‌نمایند؟

۳. غیبت کننده مورد خشم و نفرت مردم می‌گردد.

۱. میزان الحکمه، ش ۱۰۱۷۲.

(۵۳)

۲۹. ارزش آبروی مؤمن:

حضرت امام باقر علیه‌السلام می‌فرماید: «مَنْ كَفَّ عَنْ أَعْرَاضِ النَّاسِ أَقَالَهُ اللَّهُ نَفْسَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ عَنِ النَّاسِ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ^(۱)؛ کسی که آبروی مردم را حفظ نماید، خداوند خودش را روز قیامت مورد معامله با او قرار می‌دهد و کسی که غضبش را از مردم حفظ نماید، خداوند عذاب روز قیامت را از او حفظ می‌کند».

پیام‌ها:

۱. جایگاه آبروی مسلمان‌ها محل معامله با خداوند است.

۲. کسی که به مسلمان‌ها آسیب نرساند، و آنان از دست و زبانش در امنیت باشند، خداوند به آن‌ها امنیت از عذاب روز قیامت کرامت می‌نماید.

۳. خداوند، دین اسلام و قرآن، شخصیت مردم را بسیار ارج

۱. وسائل الشیعة ۱۲ ۲۹۸ ۱۰۸ - باب تحریم سب

(۵۴)

نهاده و از آن دفاع می‌نماید.

(۵۵)

۳۰. محرومین از بهشت :

حضرت رسول اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «تَحْرُمُ الْجَنَّةُ عَلَى ثَلَاثَةٍ عَلَى الْمَنَّانِ وَعَلَى الْمُغْتَابِ وَعَلَى مُدْمِنِ الْخَمْرِ^(۱)»

؛ بهشت بر سه گروه حرام است، بر کسانی که مَنّت بر دیگران می‌گذارند و بر غیبت کننده و بر کسی که همیشه شراب می‌نوشد».

پیام‌ها:

۱. غیبت کننده در ردیف شراب خوار می‌باشد.

۲. بعضی از افراد حاضر نیستند، يك قطره شراب حرام بنوشند، اما غیبت نمودن برای‌شان عادت است.

۳. گناهیانی چون غیبت، انسان را از همه مقامات بهشتی محروم می‌نماید.

(۵۶)

۳۱. پاکی اعضای انسان از گناهان:

حضرت امیر المؤمنین علیه السلام به مردی که نزد حضرت امام حسن (ع) فردی را غیبت می نمود، دقت کرد، آنگاه فرمود: «يَا بُنَيَّ نَزَّهَ سَمْعَكَ عَنْ مِثْلِ هَذَا فَإِنَّهُ نَظَرَ إِلَىٰ أَحَبِّتِ مَا فِي وَعَائِهِ فَأَفْرَعَهُ فِي وَعَائِكَ»^(۱)؛ ای فرزندم گوش خود را از مثل این (سخنان یا این فرد) پاک نما. پس همانا او دقت کرد که به آلودهترین چیزی که در ظرفش بود، پس آن را در ظرف تو خالی کرد».

حضرت امام سجاد (ع) می فرماید: حَقُّ السَّمْعِ تَنْزِيهُهُ عَنِ سَمَاعِ الْغَيْبَةِ وَ سَمَاعِ مَا

لَا يَحِلُّ سَمَاعُهُ^(۲)؛ حق گوش، پاک نمودن آن از شنیدن غیبت است و شنیدن آن چه شنیدنش حلال نیست».

۱. مستدرک الوسائل ۹ ۱۱۴ ۱۳۲ - باب تحریم

۲. وسائل الشیعة ۱۵ ۱۷۲ ۳ - باب جمله مما ینبغی

(۵۷)

پیامها:

۱. حقیقت غیبت؛ آلودهترین چیزی است که به همه کارها آسیب می رساند.
۲. به وسیله مقام معصوم حقیقت کارها نشان داده می شود.
۳. هشدار دادن، امر به معروف و نهی از منکر، تکلیفی همگانی است.
۴. گوش دادن تهمت، دروغ و فحش، موسیقی و اهانت به دیگران از باب سکوت در مقابل گناه حرام است.
۵. گناه نمودن با اعضای بدن، سبب مخالفت با ولی نعمت و موجب کفر و ناسپاسی خالق می گردد.

(۵۸)

۳۲. پستی ها:

حضرت امیر المؤمنین علیه السلام می فرماید:

«مِنْ أَفْبَحِ اللُّؤْمِ غَيْبَةُ الْأَخْيَارِ»^(۱)؛ زشتترین پستی ها، غیبت نمودن خوبان است».

پیامها:

۱. غیبت، خوبان را از اعتماد نزد مردم خارج می نماید.
۲. نسبت دادن پستی ها به خوبان، از جمله؛ غیبت و دروغ و... شخصیت آن ها را ترور می کند.
۳. تمام گناهان بدبینی به خوبان و فاصله گرفتن از آن ها به عهده غیبت کننده و تهمت زننده می باشد.

۴. شخصیت انبیا و رهبران معصوم را این‌گونه ترور نموده و سپس به شهادت رساندند.

۱. میزان الحکمه، ش ۱۰۱۷۳.

(۵۹)

بخش دوم

موارد جواز

غیبت

(۶۰)

نظر علما در موارد جواز غیبت :

مرحوم شهید اول هفت مورد، شهید ثانی و شیخ بهایی هر یک ده مورد از موارد جواز غیبت را با استفاده از روایات بیان نموده‌اند، که خلاصه آنها به شرح زیر تقدیم میگردد.^(۱)

۱. شهادت دادن در دادگاه جهت اثبات گناهی که موجب حد و تعزیر می‌شود.
۲. نهی از منکر نمودن و کمک خواستن برای برخورد با دیگران.
۳. شکایت از ظالم برای رسیدن به مظلومیت‌ها مثل رشوه، تجاوز و خیانت و....
۴. نصیحت مشورت کننده.
۵. بررسی درباره شخصیت راویان احادیث.
۶. بررسی شخصیت کارشناسان دینی و علوم تجربی مثل؛ مرجع تقلید، دکترها و مهندس‌ها.

۱. بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۲۳۸.

(۶۱)

۷. گنه کاران آشکار، چون؛ فاسق و کافر.
۸. بیان وصف آشکار افرادی مثل این که فلانی نابیناست، بدون قصد بی احترامی.
۹. آگاه نمودن افراد در مورد اشتباهات علمی و تجربی جهت هدایت و جلوگیری از انحراف دیگران.
۱۰. بیان مطلبی که دیگران می‌دانند.
۱۱. افشاگری بدعت گزاران در دین که با کتاب‌ها و نوشته‌ها و سخنان خود، دیگران را منحرف می‌نمایند.
۱۲. آگاه کردن دیگران نسبت به خطرهای فرهنگی و اقتصادی افراد.

۱۳. سؤال نمودن از مراجع تقلید و علماء در مورد برخورد با مسایل دینی، اقتصادی دیگران، مثل؛ سؤال نمودن در مورد این که پدرم این گونه با من برخورد نموده است. من چه کار کنم؟

(۶۲)

۳۳. غیبت فاسق:

حضرت امام صادق علیه السلام فرمود: «إِذَا جَاهَرَ الْفَاسِقُ بِفِسْقِهِ فَلَا حُرْمَةَ لَهُ وَلَا غَيْبَةَ^(۱)؛ هرگاه کسی گناه را آشکارا، در حضور مردم مرتکب شود به بدی تظاهر نموده است، دیگر احترامی ندارد و غیبت او جایز است».

حضرت امام علی علیه السلام فرمود:»

«لَيْسَ لِلْفَاسِقِ غَيْبَةٌ^(۲)؛ برای فاسق‌ها غیبتی نیست».

پیام‌ها:

۱. هر قانونی دارای تبصره و ماده می‌باشد.

۲. کسی که خودش احترامی برای خود قایل نیست، دیگران چه وظیفه ای دارند؟

۳. او با رفتار عملی زشت و آشکار خود، حجاب و پرده را پاره

۱. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۵.

۲. میزان الحکمه، ش ۱۰۲۲۱.

(۶۳)

نموده، و سخنی را برای حفظ آبرو مخفی نداشته است.

(۶۴)

۳۴. جواز غیبت:

حضرت امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «ثَلَاثَةٌ لَيْسَ لَهُمْ حُرْمَةٌ صَاحِبُ هَوَى مُبَدِّعٌ وَ الْإِمَامُ الْجَائِرُ وَ الْفَاسِقُ الْمُعْلَنُ بِالْفِسْقِ^(۱)؛ سه گروه احترامی ندارند (و غیبت آن‌ها جایز است): فردی که پیرو هوای نفس و اهل بدعت است و پیشوای ستمگر و ظالم و گنه کاری که آشکارا بدی می‌نماید».

پیام‌ها:

۱. حرمت شکنی‌ها به وسیله رفتار عملی انسان‌ها محقق می‌گردد.

۲. این سه گروه شمشیر را علیه دین و خود از نیام کشیده‌اند.

۳. آنان برای خدا و مردم و جامعه بشری حرمتی قایل نیستند، چه رسد برای خود.

۱. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۵.

(۶۵)

۴. کسانی که زشت‌ترین گناهان را علیه مردم و دین مرتکب می‌شوند، هیچ‌گونه حرمتی برای خدا و بندگانش قایل نیستند، آنگاه خودشان هم احترام و شخصیتی نزد خداوند و بندگانند ندارند.

۵. کسی که مطلب یا حکمی را که از دین نمی‌باشد، به دین نسبت دهد. بدعت گذار محسوب می‌گردد.

(۶۶)

۳۵. فساد و غیبت :

از حضرت امام صادق علیه‌السلام نقل شده که حضرت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمود: «إِذَا رَأَيْتُمْ أَهْلَ الرَّيْبِ وَالْبِدَعِ مِنْ بَعْدِي فَأَظْهَرُوا الْبَرَاءَةَ مِنْهُمْ وَ أَكْثَرُوا مِنْ سَبِّهِمْ وَالْقَوْلِ فِيهِمْ وَالْوَقِيعَةَ وَ بَاهْتُوهُمْ كَيْلًا يَطْمَعُوا فِي الْفَسَادِ فِي الْإِسْلَامِ وَ يَحْدَرَهُمُ النَّاسُ وَ لَا يَتَعَلَّمُوا مِنْ بَدْعِهِمْ يَكْتُبُ اللَّهُ لَكُمْ بِذَلِكَ الْحَسَنَاتِ وَ يَرْفَعُ لَكُمْ بِهِ الدَّرَجَاتِ فِي الْآخِرَةِ^(۱)؛ وقتی بعد از من اهل شك و بدعت‌ها را دیدید، از آن‌ها بی‌زاری به جویدید، و به آنان نفرین و لعن کنید، همیشه درباره آن‌ها زیاد حرف به زنید و غیبت‌شان کنید و به آن‌ها نسبت دروغ به دهید تا دندان طمع آن‌ها برای فساد در اسلام ریشه کن شود و مردم

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۳۷۵.

(۶۷)

هم از آن‌ها دوری ورزند، و از بدعت‌های آنان بی‌آموزند، که اگر این کار را کردید، خداوند متعال برای شما پاداش‌های نیکویی می‌نویسد و بدان‌ها درجات شما را در آخرت بالا می‌برد».

پیام‌ها:

۱. کسانی که به اعتقادات مردم هجوم نموده‌اند، باید چهره و مواضع آن‌ها را بیان نمود.

۲. خطر هجوم فرهنگی و افراد آن‌ها باید برای مردم تشریح گردد.

۳. برخورد با آن‌ها باید دافع و رافع فتنه‌های آنان گردد.

۴. آن‌ها را باید مورد تنفر و لعن و طرد قرار داد.

(۶۸)

۳۶. افشاگری و غیبت:

حضرت پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «أَنْزَعُوْنَ عَن ذِكْرِ الْفَاجِرِ حَتَّى يَعْرِفَهُ النَّاسُ أُنْكَرُوهُ بِمَا فِيهِ يَحْدَرُهُ النَّاسُ^(۱)؛ آیا خجالت می‌کشید از این که زشتی‌ها و بدی‌های شخص فاسد و ناشایستی را بیان کنید، تا مردم او را بشناسند؟ او را به آن چه در وجودش هست، یاد کنید، حتما چنین کاری را انجام دهید، تا مردم از وی دوری نمایند».

حضرت امام علی علیه‌السلام فرمود: «لَيْسَ لِلْفَاجِرِ غَيْبَةٌ^(۲)؛ برای ستمگرها غیبتی نیست».

پیام‌ها:

۱. چهره واقعی افراد ستمگر را به عنوان وظیفه دینی و انسانی بیان کنید. تا مردم فریب آن‌ها را نخورند.

۲. مردم باید یا قوت را از طاغوت با روشنگری بشناسند.

(۶۹)

۳۷. مشورت و غیبت:

حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم دو نفر از خواستگارهای فاطمه دختر قیس را این چنین راهنمایی فرمود: «**أَمَّا مُعَاوِيَةُ فَرَجُلٌ صُعُوكٌ لَا مَالَ لَهُ وَ أَمَّا أَبُو جَهْمٍ فَلَا يَضَعُ الْعَصَا عَن عَاتِقِهِ^(۱)**؛ معاویه مردی فقیر و بینوا است، ترقی ندارد، اما ابوجهم هم کسی است که عصا را هرگز از دوش خود زمین نمی‌گذارد». (یعنی آدمی تند و عصبانی و دست دراز است؛ یا منظور آن که پیاپی معیوب است و همیشه به عصا نیازمند است. از این روایت به خوبی روشن است. یکی از موارد جواز غیبت نصیحت کسی است که با انسان مشورت می‌کند.

پیام‌ها:

۱. پاسخ دادن به بررسی دیگران جهت کارهای مهم اشکالی ندارد و گاهی واجب می‌باشد.

(۷۰)

۲. عیب انسان‌ها در زمان مشاوره باید گفته شود.

۳. زندگی خانواده، باید با مشورت، مهمترین زیر سازی‌ها را دارا باشد.

(۷۱)

۳۸. سهل انگاری در بدهکاری:

حضرت رسول اعظم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: «**مَطْلُ الْوَاجِدِ يَجِلُّ عِرْضُهُ وَ عُقُوبَتُهُ^(۱)**؛ سهل انگاری و پشت گوش انداختن آدم دارا و ثروتمند (در پرداختن قرض خود) آبرو و مجازاتش را روا می‌سازد». یعنی به طلبکار حق می‌دهد، کسی را که توانایی پرداخت وام خود را دارد، ولی سهل انگاری می‌کند و نمی‌پردازد با غیبت نمودن، آبروی او را ببرد و درخواست مجازات او را به نماید.

پیام‌ها:

۱. انسان باید حفظ آبروی خود را در گرو انجام وظیفه بداند.

۲. بی توجهی نسبت به بدهکاری و بستنکاری استحقاق عذاب را به دنبال دارد.

(۷۲)

۳۹. گناه و حرمت انسان:

حضرت رسول اعظم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «أَرْبَعَةٌ لَيْسَتْ عَيْنُهُمْ غَيْبَةٌ؛ چهار گروه غیبت شان غیبت نیست (یعنی آثار گناه را ندارد)».

الْفَاسِقُ الْمُعَلَّنُ بِفِسْقِهِ؛ غیبت نمودن کسی که آشکارا گناه می کند».

وَ الْإِمَامُ الْكَذَّابُ إِنْ أَحْسَنْتَ لَمْ يَنْكُرْ وَ إِنْ أَسَأْتَ لَمْ يَغْفِرْ؛ و رهبر و امام دروغ گو، اگر خوبی کنی تشکر نمی کند، و اگر بدی کنی نمی آمرزد.

وَ الْمُتَفَكَّهُونَ بِالْأُمَّهَاتِ؛ و کسانی که به وسیله غیبت یا لطیفه و مسخره نمودن درباره مادران شادی می نمایند».

وَ الْخَارِجُ عَنِ الْجَمَاعَةِ الطَّاعِنُ عَلَى أُمَّتِي الشَّاهِرُ عَلَيْهَا بِسَيْفِهِ؛^(۱) و کسانی که از

۱. بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۲۶۱

(۷۳)

جماعت مسلمان ها خارج شده اند (خروج بر امت نموده اند) و بر امت من اهانت نموده یا نیزه و نیش می زنند، شمشیر را بر علیه امتم برهنه نموده اند».

پیام ها:

۱. دروغ گفتن، انسان را به گناهان و قساوت ها آلوده می نماید.

۲. هر گونه بی حرمتی به پدر و مادر و مسخره نمودن آن ها، انسان را از جایگاه ایمان خارج می نماید.

۳. مسلمانی که بر علیه امت نبوی اقدامی نماید. از محدوده احترام جامعه اسلامی خارج می گردد.

۴. رهبری جامعه زمانی که آلوده به گناه گردید. از شایستگی امامت مردم ساقط می گردد.

(۷۴)

۴۰. بی حجابی و غیبت:

حضرت رسول اعظم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «مَنْ أَلْقَى جِلْبَابَ الْحَيَاءِ فَلَا غَيْبَةَ لَهُ»^(۱)؛ کسی که حجاب و پرده حیا را بی اندازد، غیبت ندارد».

حضرت امام علی علیه السلام فرمود: «مَنْ لَاحِيَاءَ لَهُ لَا غَيْبَةَ لَهُ»^(۲)؛ کسی که حیا برایش نیست، غیبت کردن برای او نیست».

پیام ها:

۱. کسی که غیرت و حیا ندارد، از جایگاه احترام نزد خداوند و مسلمان ها خارج می گردد.

۲. کسی که احترام خودش را نمی گیرد، چه انتظاری از دیگران دارد.

۳. پرده دری و بی حجابی و بدحجابی، در همه ابعادش شخصیت انسان را نابود می نماید.

۱. مستدرک الوسائل ۸ ۴۶۱ ۹۳- باب استحباب

۲. میزان الحکمه، ش ۱۵۲۲۳.

(۷۵)

۴. کسی که دارای حیا و حجاب نیست، غیبت ندارد.

(۷۶)